

# Kulturværdiudvalgets Beretning for 2003

## Indholdsfortegnelse

- [Forord](#)
- [Udvalgets arbejde i beretningsåret](#)
- [Forbehold](#)
- [Forhåndsgennemgangen](#)
- [Individuelle ansøgninger](#)
- [EU-forordningen om udførsel af kulturgenstande](#)
- [Kulturgenstande i privateje belagt med udførselsforbud](#)
- [Kulturværdiudvalgets sekretariat](#)
- [Ratifikation af UNESCO konvention af 14. november 1970 om midlerne til at forbyde og forhindre ulovlig import, eksport og ejendomsoverdragelse af kulturgenstande](#)
- [Udvalgets økonomiske rammer](#)
- [Henvendelse om internetauktion](#)
- [Møntsagen](#)
- [Illegalt udførte, stjalne bøger fra Det Kongelige Bibliotek](#)
- [Regnskab for 2003](#)

## Forord

Kulturværdiudvalget offentliggør herved sin 17. årsberetning siden ikrafttrædelsen den 1. januar 1987 af Lov nr. 332 af 4. juni 1986 om sikring af kulturværdier i Danmark.

Året har som sædvanligt været præget af ansøgninger, der skal behandles administrativt, en gennemgang af aftalerne om kataloggennemgang med auktionshusene, samt sagen om en formodet ulovlig udførsel af et møntfund og opklaringen af tyverisagen fra Det Kongelige Bibliotek. Kulturværdiudvalget lancerede i 2002 Udvalgets nye hjemmeside. På den baggrund besluttede Udvalget i 2003, at årsberetningen alene skulle offentliggøres på Udvalgets hjemmeside. Årsberetningen udkommer derfor ikke længere i en trykt version.

Erland Kolding Nielsen  
Formand

[Til toppen](#)

## Udvalgets arbejde i beretningsåret

Kulturværdiudvalget har i 2003 afholdt 9 møder. Herudover har Kulturværdiudvalget holdt møde med Københavns Politi og Kammeradvokaten i forbindelse med møntsagen (se nedenfor).

Udvalget har forhåndsgennemgået 55 auktionskataloger indeholdende ca. 51.700 katalognumre over antikviteter, malerier, bøger, breve, manuskripter m.m. Udvalget har behandlet 45 individuelle ansøgninger efter den danske lovgivning og 53 ansøgninger om tilladelse til udførsel af 254 genstande efter EU-lovgivningen, se uddybende beskrivelser af de to ordninger nedenfor. Endelig har Udvalget i 2003 haft en potentiel sag om udlevering fra

Tyskland efter EU-lovgivningen.

Kulturværdiudvalget har ikke erhvervet nogen genstande i løbet af 2003.

[Til toppen](#)

## Forbehold

I forbindelse med forhåndsgennemgangen har Kulturværdiudvalget i 2003 taget 6 forbehold over for i alt 12 kulturgenstande:

Udvalget tog forbehold for kat. nr. 13, en Nøstetang-glaspokal graveret af H.G. Köhler, der blev solgt på Bruun Rasmussens auktion nr. 727. Udvalget gav efterfølgende udførselstilladelse til den norske køber. På samme auktion tog Udvalget forbehold for kat. nr. 15, den løvenørnske elfenbens pokal af Joachim Henne. Pokalen blev ikke solgt på auktionen.

Udvalget tog forbehold for kat. nr. 1540 ”Udsigt til sommerspiret” af C.W. Eckersberg, der blev solgt på Bruun Rasmussens auktion nr. 718 og H.C. Andersen manuskriptet ”Den Usynlige Paa Sprogø” (kat. nr. 3062), solgt på Bruun Rasmussens bogauktion nr. 36. Begge genstande blev solgt til danskere.

I de øvrige 3 tilfælde blev de kulturgenstande, der var taget forbehold over for, erhvervet af danske museer/biblioteker. Det drejer sig om Poul Martin Møllers notatbog fra 1820.erne (kat. nr. 3280), solgt på Bruun Rasmussens bogauktion nr. 33, erhvervet af Det Kongelige Bibliotek, malerierne Galathea og Neptun (kat. nr. 1593) solgt på Bruun Rasmussens kunstauktion nr. 724 til Statens Museum for Kunst, samt kat. nr. 216, 217, 224, 283, 302 og 482 alle solgt på Museumsbygningens Kunstauktion nr. 25 over professor, dr. phil. Carl-Johan Balhausens bogsamling til Det Kongelige Bibliotek.

[Til toppen](#)

## Forhåndsgennemgangen

En betydelig del af Udvalgets arbejde består i forhåndsgennemgangen af auktionskataloger. Udvalget oplevede i løbet af 2002 begyndende vanskeligheder hos auktionshusene med at opretholde tidsfristerne for ordningen og havde i den anledning påbegyndt en vurdering af ordningens vilkår og hensigtsmæssighed. Vanskelighederne betød, at Udvalget i foråret 2003 tog et generelt forbehold for samtlige genstande til salg på i alt 5 auktioner.

Fremgangsmåden i forbindelse med forhåndsgennemgangen er fastlagt i bekendtgørelsens § 9 og går ud på, at Udvalget før auktionen foretager en foreløbig gennemgang af kataloget og eventuelt en besigtigelse af visse genstande. Katalogerne skal være Udvalget og sekretariatet i hænde senest 10 dage før auktionen, for at man kan nå at gennemgå og forhåndsvurdere indholdet. Udvalget meddeler på baggrund heraf, hvilke genstande og værker Udvalget på forhånd tager forbehold for, d.v.s. de genstande og værker, der ved salg til udlandet gennem efterfølgende ansøgning kræves forelagt Udvalget til nærmere bedømmelse og afgørelse, før en tilladelse til udførsel kan gives. Hvis en ansøgning om udførselstilladelse afslås, skal Kulturværdiudvalget i medfør af lovens § 11 fremsætte et købstilbud, der svarer til hammerslagsprisen med tillæg af auktionsomkostninger, svarende til købers nettokøbspris.

Forhåndsgennemgangen kan desuden bevirke, at Udvalget indstiller til Kulturministeren at træffe beslutning i henhold til lovens dispensationsbestemmelse, jf. § 2, stk. 4. Udvalget har i 1997 præciseret, at Udvalgets forbehold også kan omfatte genstande, der efterfølgende vil kræve indstilling til Kulturministeren. Katalognumre, for hvilke der ikke tages forbehold, kan modsat frit udføres efter auktionen.

Udvalget oplevede stigende problemer med at få katalogerne senest 10 dage før auktionen, hvilket vanskeliggjorde en koordineret udmelding om eventuelle forbehold på auktionerne.

Udvalget besluttede på den baggrund at opsigte alle aftaler om forhåndsgennemgang med auktionshusene i foråret 2003. Sekretariatet gennemførte over sommeren en række konstruktive drøftelser med auktionshusene, hvor man diskuterede, om der var nye tekniske muligheder, der kunne gøre gennemgangsprocessen lettere, eller om der var processer, der kunne gøres anderledes for at forbedre gennemgangen. På denne baggrund indgik Udvalget i efteråret 2003 nye aftaler om forhåndsgennemgang med auktionshusene Ellekilde, Kunsthallen, Museumsbygningen og Bruun Rasmussen. Kulturværdiudvalget har således i dag kun aftaler med disse 4 auktionshuse.

[Til toppen](#)

## Individuelle ansøgninger

Det fremgår af lovens § 11, at Kulturværdiudvalget skal fremsætte et tilbud om erhvervelse af genstanden til markedsprisen, såfremt en ansøgning om udførselstilladelse afslås. Genstandens værdi fastsættes efter råd fra særligt sagkyndige. Som rådgivere for Udvalget er udpeget Foreningen af Auktionsledere i Danmark, Dansk Antikvitethandler Union, Den Danske Antikvarboghandlerforening og Kunst- og Antikvitethandlerringen.

Kulturværdiudvalget har i 2003 modtaget 45 individuelle ansøgninger for kulturgenstande i privateje. Der blev givet udførselstilladelse til alle ansøgninger.

[Til toppen](#)

## EU-forordningen om udførsel af kulturgenstande

Efter etableringen af det indre marked, hvor grænsekontrol som hovedregel bortfalder mellem EU-landene, er det dog besluttet, at de enkelte EU-landes nationale kulturbeskyttelsesregler fortsat er gældende. Etableringen af det indre marked har således intet ændret ved den danske kulturværdilov eller den praksis, der er gældende for loven. Det er fortsat denne lov, der regulerer, hvornår og under hvilke betingelser der kan nedlægges forbud mod udførsel af kulturgenstande fra Danmark til såvel EU-lande som lande udenfor EU. For at styrke de nationale beskyttelsesinteresser er der tillige skabt et fælles regelsæt, der skal hindre ulovlig udførsel af kulturgenstande ud over EUs fælles toldgrænser i henhold til Rådets Forordning nr. 3911/92 af 9. december 1992, om udførsel af kulturgoder. Forordningen trådte i kraft 1. april 1993.

Disse regler om udførsel til lande uden for EU betyder, at der ved udførsel af bestemte kulturgenstande skal foreligge en udførselstilladelse, og at der i disse tilfælde skal anvendes en særlig europæisk ansøgningsformular. Ligesom det er det danske Kulturværdiudvalg, der

administrerer den danske lov, er det også Udvalget, der administrerer det fælles EU-regelsæt for det danske område. Ansøgninger om udførsel af kulturgenstande til tredjelande skal således også fremsendes til Kulturværdiudvalget, der i hvert enkelt tilfælde træffer beslutning om udførselstilladelse. Der er visse forskelle i de to regelsæt med henblik på kategorier og værdigrænser, og ordningen indebærer, at der også skal søges om udførselstilladelse i en række tilfælde, hvor en tilladelse ikke er nødvendig efter den danske kulturværdilov. Kulturministeriet har tidligere udsendt en vejledning, der bl.a. præciserer de områder, der er dækket af denne ordning.

Kulturværdiudvalget har i 2003 modtaget 53 ansøgninger om udførsel af 254 enkeltværker i henhold til EU-forordningen. For 36 af værkerne drejede det sig om ansøgninger fra museer og privatpersoner, der ønskede en midlertidig udførsel til udstillinger eller undersøgelser i udlandet. For de sidste 17 værker ansøgte man om definitiv udførselstilladelse.

[Til toppen](#)

## **Kulturgenstande i privateje belagt med udførselsforbud**

Ved udgangen af 2003 er følgende udenlandsk privatejede kulturgenstande, som alle befinder sig i Danmark, belagt med udførselsforbud uden, at dette har medført overtagelse af Kulturværdiudvalget:

1. C.W. Eckersbergs maleri *Fruentimmer paa Gaden i Blæst efter Regn* (1830), 1996;
2. Carl Blochs portrætmaleri af *H.C. Andersen* (1869), 1997;
3. Wilhelm Marstrands maleri *Liggende Model* (1833), 1998;
4. C.W. Eckersbergs maleri *Udsigt gennem en Dør til løbende Figurer* (1845), 1998.

Endvidere er ved udgangen af 2003 følgende danske privatejede kulturgenstande, som alle befinder sig i Danmark, belagt med udførselsforbud uden, at dette har medført overtagelse af Kulturværdiudvalget:

1. Laurids Tuxens maleri *Man rejser sig fra bordet* (1906), 1991.
2. En *Amati violin* (1627), 2001.

Årstallet angiver året for nedlæggelse af udførselsforbud. Ejernes identitet er Kulturværdiudvalget bekendt, jvf. *Årsberetning 1997*, s. 8f.

[Til toppen](#)

## **Kulturværdiudvalgets sekretariat**

Kulturværdiudvalgets sekretariat er henlagt til Kulturarvsstyrelsen og blev i 2003 varetaget af kontorfuldmægtig Eva Arnfeldt Jensen og fuldmægtig, cand. jur. Tine Roslev Østergaard.

[Til toppen](#)

## **Ratifikation af UNESCO konvention af 14. november 1970 om midlerne til at forbyde og forhindre ulovlig import,**

## eksport og ejendomsoverdragelse af kulturgenstande

I 2003 ratificerede Danmark omsider UNESCO's konvention af 14. november 1970 om midlerne til at forbyde og forhindre ulovlig import, eksport og ejendomsoverdragelse af kulturgenstande. Kulturværdiudvalget har været fortalere for, at Danmark skulle tiltræde konventionen og gjorde Kulturministeriet opmærksom på dette senest ved et brev i august 2002. Udvalget har været bekymret over, at det måtte give udførselstilladelse, hvor der var tvivl om genstandens proveniens.

I forbindelse med ratifikationen har Kulturministeriet udarbejdet et omfattende notat af 27. november 2002 om konventionens forhold til dansk ret og administrativ praksis. Af dette notat fremgår det, at ministeriet har valgt at afgrænse konventionen til at omfatte genstande omfattet af kulturværdiloven. Ligeledes henvises gentagne gange i notatet til, at konventionens krav anses for gennemført ved kulturværdiloven. Det er dog ikke blevet oplyst over for Kulturværdiudvalget, i hvilket omfang Kulturværdiudvalget skal varetage administrationen af sager efter konventionen.

[Til toppen](#)

## Udvalgets økonomiske rammer

Regeringen besluttede ved finansloven for 2002 at ændre finansieringsprincippet for erhvervelse af genstande belagt med udførselsforbud efter lovens § 11. Det fremgik af bemærkningerne til finansloven, at ”udgifter til formålet afholdes fra 2002 af den statslige institution, under hvis område erhvervelsen hører. Udgiften vil kunne afholdes foreløbigt af ministeriets reserver”.

Kulturværdiudvalget har i 2003 ikke afholdt udgifter til erhvervelse af genstande.

[Til toppen](#)

## Henvendelse om internetauktion

I oktober måned modtog sekretariatet en henvendelse fra en privatperson, som var blevet opmærksom på salg af diverse kulturgenstande over internetauktionen e-bay. Personen fremsendte en række eksempler på malerier solgt over netauktionen, som vedkommende mente måtte være omfattet af kulturværdilovgivningen.

Kulturværdiudvalget valgte at undersøge den fremsendte sag nærmere. Udvalget vurderede, at malerierne i den konkrete sag ikke udgjorde sådanne kulturværdier, at de ikke kunne udføres fra Danmark uden Kulturværdiudvalgets tilladelse.

Kulturværdiudvalget er klar over det stigende antal auktioner over internettet og den stigende interesse for dette medie. Internetauktionerne er ikke omfattet af Udvalgets forhåndsgennemgang, og overholdelse af kulturværdilovgivningen er dermed ikke overvåget på samme måde som almindelige auktioner. Auktionsformen aktualiserer informationsbehovet omkring kulturværdilovgivningen, således at købere og sælgere over internetauktionerne er bekendt med lovgivningen og kravene til, hvornår man skal søge om

udførelstilladelse. Udvalget er derfor meget glade for at få henvendelser om eventuelle overtrædelser.

Den nye auktionsform illustrerer endvidere det stigende behov for europæisk og internationalt samarbejde om efterlevelse af lovgivningen. Risikoen er, at det alene er ved en eventuel toldinspektion, at man bliver opmærksom på ulovlig udførsel af genstande. Også i den sammenhæng er det et stort skridt i den rigtige retning, at Danmark har ratificeret UNESCO konventionen fra 1970.

[Til toppen](#)

## Møntsagen

I 1997 optrådte der et antal danske mønter, antageligvis fra et dansk møntfund fra Sjælland i 1000-tallet, på møntbørser og lignende møntmarkeder både i Danmark og i en række EU-lande.

Efter dansk lovgivning er jordfundne genstande fra fortiden, herunder mønter hvortil ingen kan godtgøre sin ret som ejer, danefæ og tilhører den danske stat (daværende museumslov § 27, stk. 1-2, jf. lovbekendtgørelse nr. 584 af 31. august 1989). Sådanne fund skal afleveres til det danske Nationalmuseum.

Formodningen om mønternes oprindelse resulterede i politimæssig kontakt til en dansk møntsælger, samt oplysninger om, at et stort antal mønter fra dette fund var kommet en navngivet tysk møntsælger i hænde. På denne baggrund foretog det tyske politi sammen med danske kolleger en ransagning hos den tyske møntsælger i foråret 1998. Besøget resulterede i beslaglæggelsen af personens lager af danske mønter. Mønterne blev herefter udlånt til det danske politi til brug for undersøgelser.

I løbet af sommeren 1998 foretog det danske politi ransagning hos den formodede leverandør til den tyske statsborger under mistanke for ulovlig omgang med danefæ og beslaglagde yderligere mønter.

Det danske politi har siden foretaget omfattende tekniske undersøgelser af de tilbageholdte mønter. Resultaterne har endvidere været sammenholdt med referencemønter fra lignende møntfund. Undersøgelserne gav stærke indicier for, at mønterne stammer fra samme danske møntskat, og at disse således ulovligt er unddraget den danske danefæordning og udført ulovligt fra Danmark.

Det danske Kulturværdiudvalg har været inddraget i sagen fra starten i 1997. Her besluttede de danske myndigheder på området, efter råd fra den danske kammeradvokat, at forsøge at få mønterne udleveret fra Tyskland gennem det internationale politisamarbejde. Denne fremgangsmåde blev valgt, da Tyskland på dette tidspunkt endnu ikke havde implementeret EU-direktiv 93/7. Udlånet lykkedes, og Kulturværdiudvalget har afventet politiets omfattende undersøgelser, før man ville tage skridt efter EU-direktiv nr. 93/7 om tilbagelevering af kulturgoder, som ulovligt er fjernet fra en medlemsstats område. I efteråret 2003 fremkom de tyske myndigheder med påkrav om tilbagelevering af mønterne til den tyske statsborger.

Kulturværdiudvalget holdt i den forbindelse møde med Kammeradvokaten og Købehavns

politi for at vurdere om der var mulighed for at anlægge sag mod den tyske statsborger efter artikel 5 i direktiv 93/7/EØF. Konklusionen heraf blev, at Udvalget, grundet forældelsesbestemmelserne i artikel 7, ikke havde mulighed for at forfølge sagen ved de tyske domstole.

Kulturværdiudvalget besluttede på denne baggrund at overlade forhandlingen vedrørende en eventuel erhvervelse af mønterne til Nationalmuseet som myndighed efter danefæbestemmelserne.

[Til toppen](#)

## **Illegalt udførte, stjålne bøger fra Det Kongelige Bibliotek**

Fra slutningen af 1960'erne og indtil 1977/78 forsvandt et større antal kostbare værker fra Det Kongelige Biblioteks magasiner. Det var fortrinsvis førsteudgaver fra det 16., 17. og 18. århundrede, bl.a. af astronomerne Tycho Brahe og Johan Kepler, forfatterne Thomas More og John Milton, filosofen Immanuel Kant, og ikke mindst flere hundrede originale tryk af reformatoren Martin Luther. Hertil kom en lang række store atlasværker fra bl.a. hollænderen Willem Blaeuw fra 1600-tallet. I alt forsvandt værdier, der i dagens priser på det åbne marked formentlig overstiger 150 millioner. Både i antal og værdi er det således et af de største tyverier af kulturværdier i Danmark nogensinde.

Igennem 25 år har hverken Det Kongelige Bibliotek eller Københavns Politi haft noget spor at gå efter. D. 11. september 2003 fik biblioteket imidlertid pludselig en opringning fra auktionsfirmaet Christie's i London, hvortil der var indsendt et antal uhyre sjældne værker, herunder en spansk roman fra 1517, som kun kendtes i to eksemplarer, et defekt på Nationalbiblioteket i Madrid og et fuldstændigt på Det Kongelige Bibliotek i København. I alt 16 kostbare værker til en anslået værdi af ca. 3 mio. kr. lå nu på auktionshusets bord. Det Kongelige Bibliotek kunne dokumentere, at alle disse værker ubestrideligt stammede fra biblioteket, og at de havde været forsvundet siden 1970'erne. På grundlag heraf gen anmeldte Det Kongelige Bibliotek den gamle tyverisag fra 1970'erne til det danske politi, idet der dels måtte være tale om hæleri, dels var der tale om, at den danske lov om sikring af kulturværdier måtte være overtrådt.

Under sagens videre efterforskning blev det klart, at tyven og hans hjælpere yderligere havde solgt 32 kostbare værker i perioden 1998-2001 gennem det britiske auktionshus samt 44 gennem det amerikanske auktionshus Swann Galleries i New York. I henhold til EU's Direktiv af 15. marts 1993 om tilbagelevering af kulturgoder, som ulovligt er fjernet fra en medlemsstats område (93/7/EØF), som er implementeret i dansk ret ved Lov nr. 1104 af 22. december 1993, kan de 32 værker solgt i England forsøges vindiceret af Kulturværdiudvalget med hjælp af den tilsvarende britiske kulturværdimyndighed. Sagen er under forberedelse ved beretningsårets udgang. Der har været afholdt møde mellem biblioteket, Kulturværdiudvalget, Kammeradvokaturen og Københavns Politi herom d. 19. december.

[Til toppen](#)

## **Regnskab for 2003**

Fra 2002 er kumulativt overført kr. 371.777. Der er ikke bevilget midler i 2003. Udvalget

havde således i 2003 kr. 374.993 til rådighed, der ikke er blevet brugt og derfor videreført til 2004.

Kulturværdiudvalget, d. 29. april 2004.

[Til toppen](#)